

# Dyslexieprotocol Christelijk Gymnasium Utrecht

Vastgesteld november 2023

## Wat is dyslexie

Dyslexie is een lees- en/of spellingprobleem dat ernstig en hardnekkig is en dat gedifferentieerd dient te worden van laaggeletterdheid als gevolg van een gebrekkig onderwijsaanbod en als gevolg van een bredere omgevings-, neurologische, sensorische en/of gedragsproblematiek. (*Nederlands Kwaliteitsinstituut Dyslexie, Brede vakinhoudelijke richtlijn dyslexie*)

Op het Christelijk Gymnasium Utrecht wordt een leerling beschouwd als dyslectisch als er voor de leerling een dyslexieverklaring is opgesteld door een Orthopedagoog-Generalist (NVO) of een GZ- psycholoog.

Dyslectische leerlingen in het voortgezet onderwijs hebben problemen met:

- **lezen en/of spellen op woordniveau** in het Nederlands en in de moderne vreemde talen (nieuwe klank-tekenkoppelingen, ingewikkelde spellingsafspraken);
- het snel en accuraat **lezen** (decoderen) van teksten bij alle vakken;
- het snel en accuraat **spellen** (coderen) bij functioneel schrijven bij alle vakken.

## Kiezen voor het gymnasium

Op het Christelijk Gymnasium Utrecht volgen alle leerlingen in de onderbouw het volledige programma aan vakken. Vanaf klas 4 kiezen de leerlingen zelf een vakkenpakket, met in ieder geval één klassieke taal.

Op het Christelijk Gymnasium Utrecht mag een dyslectische leerling gebruik maken van compenserende en dispenserende middelen. Het doel is om leerlingen zo zelfstandig mogelijk te laten functioneren. Kiezen voor een gymnasium zorgt voor een grotere huiswerkbelasting vanwege onder andere de klassieke talen. Het is belangrijk dit te beseffen wanneer er een school gekozen moet worden. Kiezen voor een gymnasium met dyslexie is niet kiezen voor de makkelijkste weg: er moeten grammaticasystemen en woordjes geleerd worden voor Nederlands, Engels, Duits, Frans, Latijn en Grieks. Dyslexie kan bij deze vakken een beperkende rol spelen. Daarnaast is de ervaring dat in het algemeen het maken en leren van huiswerk bij leerlingen met dyslexie meer tijd kost. Het is daarom belangrijk om al deze zaken mee te nemen in de keuze zie ook 'Eisen die aan de leerlingen (en waar van toepassing: aan de ouders) gesteld worden.' op de laatste pagina van dit protocol.

## Signalering en screening: in klas 1

De dyslexiecoördinator bepaalt vóór de herfstvakantie in klas 1 aan de hand van de aangeleverde Onderwijskundige Rapporten van de basisschool (OKR's) welke leerlingen een pre-screening dyslexie zullen krijgen. Deze screening bestaat uit testen voor lezen en spellen. De scores worden geanalyseerd en vervolgens wordt advies gegeven aan ouders voor eventueel vervolgonderzoek.

## Dispenserende maatregelen

Het uitgangspunt is dat een leerling met dyslexie niet afgerekend mag worden op zijn/haar spellingsvaardigheid bij toetsen waar het meten van de spellingsvaardigheid niet het doel is. De concrete uitvoering van dit uitgangspunt is ter beoordeling aan de individuele docent.

### Alle vakken

- Spelfouten niet meerekenen bij een toets als er geen sprake is van toetsing van de spellingvaardigheid. Bijvoorbeeld: dt-fouten bij een vertaling Latijn worden niet fout gerekend.
- Wanneer verkeerde spelling van een woord tot verandering van betekenis leidt wordt dit woord fout gerekend.
- Specifieke grammaticale onderdelen dienen correct te worden uitgevoerd.
- Eenzelfde spelfout wordt maar 1 keer gerekend, ongeacht het aantal herhalingen van die fout. (dit geldt overigens ook voor niet dyslectische leerlingen)

De concrete uitvoering van deze uitgangspunten zijn ter beoordeling aan de individuele docent.

## Nederlands

Voor de toetsen Nederlands geldt wat ook voor het Centraal Examen Nederlands geldt op het gebied van spelling.

Dit betekent:

- Bij toetsen schrijfvaardigheid vindt maximaal 20% aftrek plaats voor taal, spelling en interpunctie.
- Bij spellingtoetsen leren dyslectische leerlingen dezelfde stof, maken dezelfde toets, met dezelfde normering als niet-dyslectische leerlingen. Dat betekent dat bij deze toets spellingscontrole op het device niet mogelijk is.

## Moderne vreemde talen

Spelfouten die leiden tot een betekenisfout of een grammaticale fout zijn gewone fouten volgens de puntentelling. Overige spelfouten worden niet meegeteld.

- Als een woord fonetisch wordt geschreven, wordt dit goed gerekend. Dit met uitzondering van grammaticale fouten.
- Fouten m.b.t. letterverdraaiingen in vaste lettercombinaties worden niet fout gerekend.  
Voorbeeld: huose, miason
- Fouten (m.b.t.) (mede) klinkerverdubbeling worden niet meegerekend.  
Voorbeeld: comencer i.p.v. commencer of sooleil i.p.v. soleil

## Frans

- Fouten m.b.t. accenten worden gemaximeerd.

## Duits

- Bij veelvuldig vergeten van hoofdletters wordt een maximum aan fouten berekend.
- Als een Umlaut in de grammatica en spelling behandeld en foutief wordt toegepast geldt dat als een hele fout. Een Umlaut fonetisch uitschrijven wordt wel goed gerekend.  
Voorbeeld: Käse geschreven als Keeze is goed, Käse geschreven als Kase is een hele fout.

Als een woord door verkeerde spelling een andere betekenis krijgt, gelden de bovenstaande regels niet.

## Compenserende maatregelen

- Leerlingen mogen voor zover praktisch mogelijk, kosteloos gebruik maken van het programma Claroread in de lessen. Hiervoor moet de leerling uitleg hebben gehad van het programma en afspraken hebben gemaakt over het gebruik van Claroread met de dyslexiecoördinator. Gebruik van Claroread tijdens toetsen kan enkel als de leerling instructie in Claroread heeft gevolgd, in overleg met de docent en indien dit praktisch mogelijk is.
- Bij schrijfopdrachten mag de leerling op de computer werken (als dit mogelijk is) en de spellingcontrole aanzetten (tenzij spelling onderdeel van de toetsing is).
- De leerling krijgt toetsen met goed getypte opgaven (helder lettertype) en een goed verzorgde lay-out: voor de marge genummerde opdrachten, ruime interliniëring, ruime marges. Richtlijn is Arial 12, dit lettertype wordt ook op het CSE gebruikt.
- Een leerling met dyslexie mag gebruik maken van tijdverlenging bij toetsen of de docent kort de toets in. Tijdverlenging komt neer op 20% extra tijd ten opzichte van de reguliere toetsing.
  - Toetsen van 0-45 minuten: 10 minuten verlenging
  - Toetsen van 46-90 minuten: 20 minuten verlenging
  - Toetsen van 91 minuten en meer: 30 minuten verlenging
- Tijdens repetities werken de leerlingen met dyslexie apart van hun klas in een ander lokaal, samen met andere leerlingen die tijdverlenging hebben. Er geldt voor deze leerlingen een aangepast rooster (eerder beginnen of in de pauzes langer doorwerken).
- Bij uitzondering bestaat de mogelijkheid om een toets mondeling af te leggen met de docent. Het is ter beoordeling aan de docent om te bepalen wanneer deze mogelijkheid er is.
- Omdat een SO minder dan 45 minuten beslaat, zit de tijdverlenging in de reguliere lestijd.

## Centraal examen

Voor dyslectische leerlingen die in voorgaande klassen faciliteiten hebben gehad in verband met dyslexie zijn er extra faciliteiten mogelijk bij schoolexamens en Centraal Examen, mits op tijd aangevraagd. Deze kunnen bestaan uit:

- Extra tijd bij schoolexamens (20% extra tijd), en bij het Centraal Examen een half uur verlengde examentijd (artikel 55 Eindexamenbesluit).
- Op het eindexamen mag dyslexiesoftware ingezet worden mits die onder begeleiding van de dyslexiecoördinator over een periode van tenminste een jaar gebruikt is. Dit moet bovendien uiterlijk in klas 5 aangevraagd worden bij de examencoördinator door de leerling en/of ouders.

## Verwachtingen die aan de leerlingen (en waar van toepassing: aan de ouders) gesteld worden

- De leerling maakt zelf bovenaan zijn/haar toets kenbaar dat hij/zij dyslexie heeft.
- Als een leerling met Claread werkt, neemt hij/zij zelf geschikte oortjes mee.
- Zelf zorg dragen voor correcte aantekeningen; eventueel kopiëren of ter controle aan de docent geven.
- Extra oefenen met audiomiddelen en/of computerprogramma's; zeker als het gaat om de moderne vreemde talen.
- Voor een talige school als de onze is een sterke motivatie van de leerling van groot belang. De ouders en leerling moeten zich bewust zijn van de werkbelasting voor dyslectische leerlingen op het gymnasium.
- Als remediërende begeleiding nodig is, moeten ouders dit zelf buiten school regelen.
- Indien een leerling bij een toets onverhoopt niet de aanpassingen krijgt waar hij/zij recht op heeft, dient hij/zij de docent daarop te attenderen.
- Leerlingen die ClaroRead willen gebruiken tijdens toetsen, moeten eerst instructie hebben gekregen van de dyslexiecoördinator. Daarna mogen zij gebruik maken van dit extra hulpmiddel mits dit op tijd is aangegeven bij de vakdocent én dyslexiecoördinator (minimaal een week van tevoren).

In alle gevallen waarin dit protocol niet (voldoende) voorziet, beslist de rector.